

našnji piše in govori, ta je s tujščino tako premešan, da ga ne razume, kdor ne zna ob enem tudi latinski, grški, laški, francozki in angleški, tako, da ga noben prosti človek, če je tudi rojen Nемеc, ne razume, in razumeti ne more, ga bote mar vi razumeli, ubogi Slovenci, ki nemščino le po nekoliko lomite? Kako malo jih je, da jo popolnoma znajo! Kakor jo sploh govorite, to je nemščina, da se Bogu usmili! Pravi Nemci se vam le smejajo, rekši, kakošni so to ljudje, ki še govoriti ne znajo. Ne spakujte se tedaj po tuje, kar ne znate, in sploh nikoli znali ne bote; ampak bodite s celim srcem to, za kar vas je Bog sam ustvaril. „Biti slovenske kervi, bodi Slovencu ponos!“

Tudi ne mislite, da je vse eno, ali vlada pri nas nemški ali slovenski jezik. Nočem tukaj iznovega dokazovati, kar je že tolikrat jasno dokazano, da brez izobraženja narodnega jezika ni narodnega napredka. Opomnim samo to, da bo cela ustava in vsa parlamentarnost narodu brez koristi, ako se ne vpelje v javno (očitno) življenje narodni jezik. Kaj bo na pr. pomagalo narodu javno pretresovanje naših zadev, ako se bo v občinskih in deželnih zborih in pri vseh javnih obravnavah vedno le govoril tuj jezik? Kaj vam bo pomagalo biti poštenim, izkušenim, za prid svoje dežele vnetim, ako ne bote znali nemškega visokega štila, ktereга bodo pri javnih obravnavah govorili? Molčati bote morali, in na take zборе večkrat pošiljati ljudi, ki ne bodo na sebi imeli nobene druge dobre lastnosti, kakor morebiti samo to, da bodo tuj jezik znali. Ti bodo potem govorili za se in za svoj žep, ne pa za vašo korist, in zljajšanje vaših bremen!

Slovenci, ne bodimo tedaj zaspanci sedaj, ko so začele pravice naše obveljavati, da nas ne bodo enkrat naši otroci kleli, da smo po svoji nemarnosti zamudili pravi čas, potegniti se za blagor in čast naše drage domovine. Stori vsaki na svojem mestu, kar koli more; učimo se jezika in podbujajmo, da se ga bodo učili tudi drugi; tirjajmo in vršimo djanski svoje pravice; pazimo skrbno in vsakod, da jih bodo izpolnovali tudi drugi, posebno tisti, ki so za to postavljeni. Podučujmo prosti narod, da se svojih pravic zavé, in da jih bo tirjal. Delajmo in čujmo!

In tako, z božjo pomočjo, smemo upati, da se vremena nam zjasnijo, in da bodo, ako ne nam, saj našim mlajšim, milše zvezde kakor zdaj, sijale!

Slovenski pravnik

je do 7. pôle natisnjen in se bode razpošiljal, kadar bode gotovih 10 pôl. Delce se je po moji očesni boleznii nekoliko zakasnilo; prosim tedaj gg. naročnike še za kratko potrpljenje, ker jaz nisem tega kriv, da je nek znan časnik o razpošiljanju „Pravnika“ črnil in zabavljivo pristavil, da je „ročna knjiga za tiste, ki v slovenskem jeziku uredujejo“.

Že zdaj pa se pri meni po tiskarski ceni dobijo pooblastila (Vollmachten) in zapisi za mrličem (Todfallsaufnahme) posebej po celi in polovični pôli natisnjene in ako se želí, bom tudi druge reči natisniti dal, kar s tem gosp. občinskim županom, pravdosrednikom in notarjem nanznam.

Sicer pa naš „Pravnik“ ne bode zgolj „formularnik“, ampak narodna podučna knjiga v pravnih rečeh, v kateri se sicer nahaja veliko obrazcev, vendar pa tako razloženih in razvrstjenih, da bode tudi za take ljudi, ki niso učeni pravoznanci, ker moramo Slovence odvaditi, svoje težko zaslužene dnarje v vsaki še tako mali reči nositi k notarju ali pravdosredniku. — Pregledana „menjična postava“ s kratko razlago in vsemi zadevnimi vlogami in odloki je že v natisu gotova in bode menda dobro služila za uk na slovenskih realkah.

Kakor hitro to delce dovršim, ki bode obsegalo 15 do 20 pôl, nameravam izdavatí slovensk pravnišk časopis, ki bi enkrat v mesecu izhajal vsaj na poldrugi pôli in kte-

remu bode cena za celo leto 2 gold. 50 kr., za kmetovavce in učence vseh šol pa le 1 gold. 50 kr. Tako bomo svoj sladki slovenski jezik pripravili za obširniše uredovanje, slovenski rod pa za očitno in ustmeno ravnanje in poroto v državljanskih in kazenskih pravadah.

V Gradcu dne 27. sušca 1862.

Dr. J. R. Razlag.

Višja deželna sodnija ali apelacija za Krajsko, Koroško, Štajarsko in Primorje — kje je bila nekđaj, kje je zdaj, in kje naj bi bila vprihodnje?

K. — Zedinjena višja sodnija za gori imenovane dežele je bila kot 2. sodniška stopnja pod imenom „c. k. notranjeprimorske apelacije“ do leta 1850 v Celjovcu. Obsegajoča veliko sodno okolico je imela predsednika, podpredsednika in 20 svetovavcov, med kterimi so bili možaki, ki so po svojih pravoznanskih delih sloveli krog in krog; mnogo razsodb te apelacije je veljalo za izgled pravosodja, in po pravici se je stavila ta sodnija med najimenitniše apelacije našega cesarstva.

Po preuredbi sodnij leta 1850 je nehala apelacija celovška in razcepila se je na tri deželne nadsodnije: eno za Krajsko in Koroško so pustili v Celovcu, drugo za Štajarsko so dali v Gradec, tretjo za Primorje (Tržaško, Istrsko in Goriško) pa v Trstu.

Al leta 1854 so jo sopet drugač naredili: Krajsko in Koroško so združili s Štajarsko in sedež višje sodnije postavili v Gradec, v Trstu ta je ostala; rekli so, da je take preuredbe treba zlasti zato, da se prihrani stroškov in da pravdne opravila bolj se primerno med sodnike razdeliti dajo, če je sodnija večja in tedaj več sodnikov šteje.

Kteri drugi vzroki so morebiti še bili, da so celovško apelacijo na troje razcepili leta 1850 (ali morebiti zavoljo porotnih sodb ali ker še železnic ni bilo), tega ne vemo, pa tudi tega ne, za kaj leta 1854 niso tudi Primorja pritisnili v Gradec; menda je tržaška nadsodnija ostala za 2. stopnjo pravdnih in kazenskih zadev Avstrijancov v Levanti, menda tudi zavoljo tega, ker je bil v Primorji talijanski jezik za sodnji jezik oklican, in še zavoljo družih političnih ozirov na talijanski narod.

Časi so se od leta 1854 zlo premenili. Železnice so napravljene in olajšujejo pot ljudem in pismom; svet je po njih manjši; — država naša v duarnih stiskah, v kakoršnih še nikoli ni bila; dohodkov po novih davkih množiti ne kaže brez škode za blagor ljudstev in države; treba je tedaj varčno ravnati (šparati) in stroške manjšati, kjer koli je mogoče. In tû se dá že kaj prihraniti, ako se viša deželna sodnija za vse gori imenovane dežele spet združi v eno, kakor je do leta 1850 bilo.

Naj nam nihče ne reče, da taka sodnja okolica je prevelika. Kakošna veličina je nek to, če vse te dežele skupaj merijo le 922 □ milj z 2 milijonoma in 360.000 prebivavci! Poglejte v Prago, pa vidili bote nadsodnijo za celo Česko z 944 □ milijami in 4.706.000 prebivavci, — ali na Dunaj za gornjo in doljno Avstrijo in Salcburško z 708 □ milij. in 2.537.000 stanovniki!

Prihranilo pa bi se po tem zedinjenju veliko: en predsednik in več uradnikov za manipulacijo, — stanovina za kancelije ene sodnije — v Trstu se plačuje na leto 8000 fl. za stanovališče primorske nadsodnije — plača stanovališč 3 svetovavcom in vsem drugim uradnikom. Lep prihranek!

Slovenci, po stanovališču združen narod, imajo pravico zahtevati, da v sodnii druge ali više stopnje sedijo možje, ki so popolnoma zmožni v slovenskem jeziku z besedo in pisanjem uredovati, kar bo vprihodnje treba, da ministrov ukaz ne bo ostal le na papirji.

Če se je leta 1850 napravila viša deželna sodnija v Trstu zato, da se je iz ljubavi do male mrvice (150.000)

Talijanov memo večine (374.000) Slovanov primorskih vpe-
ljal talijanski jezik v sodnije, in je tržaška apelacija v kljub
vsem ugovorom za potrebno varčnost se vendar obdržala
leta 1854, imamo pač Slovenci pravico zahtevati, da za
narod naš, ki ga je dosti več kot en milijon v imenovanih
deželah, napravi viša deželna sodnija.

Kje pa bi bilo najbolj pravo mesto za to nadsodnijo?
Gotovo nikjer drugod kot v Ljubljani, zakaj Ljubljana
je v sredi teh dežel, zvezana je že z večino svojih so-
sednih dežel s železnicami ali pa bo s Koroško čez Šta-
jarsko kmali; tu živi jezik slovenski in uradniki imajo vsaki
hip priliko se ga vaditi djansko; to ni ne v Gradcu ne v
Celovcu, kjer človek lahko pozabi jezik slovenski in narod
slovenski; pa tudi Celovec ali Gradec sta na kraji slovenske
zemlje; do njih je dalja pot kakor v središče Ljubljano.
Ravno taka je s Trstom. Pravnne zadeve levantinske so
prepičle, da bi se moglo zatega voljo za Trst govoriti;
kakor je bil nekdanj v Gradcu poseben talijansk odsek, tako
utegne biti tudi v Ljubljani. Ako bi levantinske zadeve tako
važne bile, bi se mogla tudi dunajska najvišja sodnija
(3. stopnja) v Trst prenesti.

Ako tedaj varčnost državno in pravico na-
rodno pretehtamo resno, ne kaže drugač, kakor da se le
ena nadsodnija ustanovi za omenjene dežele, in da ta ima
svoje mesto v središču — v Ljubljani.

Naj bi se to prevdarilo temeljito in naj bi naši državo-
in domoljubni poslanci to važno stvar že zdaj vzeli ad
notam, ko se bojo pretresale finančne zadeve.

Spomini.

II.

Žolcpah — Sučava.

(Dalje.)

Soteska, rekel bi, gnječa, včasih komaj kake sežnje
široka, komaj da si Savina svoje bistre valove prerine,
skale visoke, da jih oko komaj doseže, so nagnjene ena k
drugi od obeh strani, kakor da bi se nad taboj hotle objeti
in zarasti za veke — in na enkrat se ti odpre na desno
prijetna dolinica, od kraja tako plodna, tako živo ze-
lena, da strmé obstojiš, odkod med sivim mrtvim pečevjem
tako zeleno življenje! Od deleč vidiš pešnato podnožje po-
nosne ojstrice, ktere brezdna in jarki večni sneg hranujejo.
Malo jih je, kateri bi ji bili na glavo stopili; zadnji, kar jaz
vem, zdi se mi leta 1857 ali 58, naš učeni, nevtrudljivi
in ljubeznjivi rodoljub, spoštovani župnik Mozirski, slavni
zgodovinar in pisatelj celjske in laške kronike, gosp. Ignaci
Orožen. Živil! To je logarska dolina, in memo glasovite
Logarjeve Mice, ktera je tako močna, da je dosihmal še
vsakemu kos bila, prideš do slapa in do drugega vira Sa-
vine. Eden je više gor v Matkovem pod Grintovcom; sem
bil le enkrat leta 1852.

Mimo logarske doline, v katero sem za takrat le po-
špegal, greva naprej. Savinica je včasih tiho kramljala in
šeptala, kakor da bi hotla povedati o sreči svoje mladosti,
o solnčnih žarkih, kateri se vsaki dan v njenem slapu kop-
ljejo, o postrvicah, svojih otročičih, kake vesele igre in plese
da imajo med saboj, — včasih je pa hudo hudo zagromela,
kakor da bi se raztogotila, spominjaje se, da mora ponosne
mecesne in velikanske hojke, ktere so njene tovaršice noč
in dan, zimo in leto, ktere jo sončijo in hladijo, da jih mora
v platanice zdrobljene nositi na svojih valovih v ptuji, se-
bični svet. — Zdelo se mi je, kakor da bi imela tudi svoje
občute, svoje srce!

Naprej — naprej čez mostiče in brvi. Naenkrat ti
hoče strašno pečevje v sredi Savine pot zapreti. Grozovito
grmijo pod skalovjem divji, razdraženi valovi, jezni in od
jeze penéči, da jim hoče kaka moč se ustaviti in starodavno
pot jim zabraniti. Ti pa na brvi stojiš, in:

Simo prispej ti popotnik mi mili!
Stopi na brv mi visoko viseču,
Pristopi pa s srcem si rahlo čutečim,
In nad potokom tu tiho šumečim
In nad slapom tam votlo gromečim
In nad valovom srebrno penečim
In nad skalami v nebo kipečim?
Divi mi s okom se, solze ronečim!

Zdaj se pa soteska počasoma širi — en ovinek — in
stari zvonik se nama prikaže. Vesela, radostna pospešiva
svoje korake, cilindra v rokah, čez pokopališče krog stare
gotiške pa prav prijazne cerkve, posvečene Materi Božji,
devici Marji snežnici; nekoliko postojiva — in po zeleni
trati stopiva v prijazno županijo.

„Janez! duša! Prvikrat se mi je tedaj odprla Tvoja
hiša, in od tistihmal nekteri, nekterokrat!! — Vesel in
otožen, iz doma in iz ptujine, skozi iglo in čez Olšovo, sam
in v družini sem prišel do Tebe. Spremenilo se je mnogo,
mnogotero; sva nektero drago srce pokopala, na nekterem
grobu se solzila; viharji časa so mnogo mnogo podrli in
prevrgli — ali Tvoje planine še stojijo nepremakljive,
vedno resnobne in strme, naj jih črni oblaki tamnijo, naj
jih solnčni žarki zlačijo; in Tvoje srce — zmirom tisto,
vedno milo, vedno blago, ali ga je tresla burja težav in
krivic, ali ga mečila solza britkosti ali prijatla rosno okó,
ali ga veselila prijazna pesem ali brata prehod, vedno milo,
vedno blago, vedno zvesto. Vem, moj Janez! da bi Ti le
dušo žalil, ako bi le količkaj povedal, kako si naju Ti
prvikrat sprejel. — Saj Tvoja staroslovanska gostoljubnost,
Tvoja nježna, naravna prisrčnost je znana vsakemu, kateri
je kdaj s katero ного stopil v Tvojo hišo, sluje po ši-
rokem svetu.

Ko sem bil drugikrat s svojo nedavno vakancno gardo
pri Tebi, in mladež se je na trati veselila v pesmih in
igrah svoje mladosti, in midva sva sedela na klopi, sva
gledala gor v Radoho in čudil sem se marljivosti in naravni
neutrudnosti našega roda, kje tam gor pod pečevjem so
imeli svoje setve, kaka težava, koliko znoja in truda, da si
svoj vsakdanji kruh prisluži! Vesel sem se čudil mirnemu,
v ljubezni zastopnemu življenju brez pravde in prepira. In
spomnil sem se, kako beremo v nemških turistih: „Ein
Hauptcharakterzug des Slaven ist gränzenlose Trägheit“ —
in kako smo pozimi leta 1850 — 1851 v „Augsburgerci“
brali: „In Sulzbach, welches mitten im berühmigten Birn-
baumerwalde liegt, der sich von Klagenfurt bis Carlstadt
erstreckt, mordet und sengt der dortige aufrührerische Adel
in Verbindung mit den Bauern auf mehrere Meilen im Um-
kreis“ itd., saj smo to v „Novicah“ brali:

Onda sem si zapisal:

Hej Slavia predveka! nemoj se splašiti,
Dok straže Ti meje snežniki slaviti.
Hej Slavia prekrasna, veličanska, premila!
Še vžugala nije Te vragova sila!
Hej značaj slovanski! prisrčni, preblagi;
Zapovan, pregrajan, češ vendar sloveti,
Kak budu vsi Tvoji oheli sovragi
Več davnej neznani, podreni in kleti!
Lenoba slovanska gde više kraljuješ
Neg' ovde pod Radohe golem skalovju?
Gde lakomnost ali sebičnost panuješ?
Kaj ne? u župnije postrežnem domovju
Tud laž ino hlimba ste tukaj domači,
Ste prost'ga Slovenca navadni zvijači! —
Naj bo! Možko pretrpi in dobro si glavo izuri!
Saj se tudi za Te! moj rod! neprenehoma suče
Udesa bliskno kolo; in če sedaj odpodej
V blatu neznanstva tičiš, — češ take doči na vrh'.
aug. 1853.

Kaj bi še dalje o tistem potovanju povedal, moj Tone!
Pomagaj mi! Kako srčno so naju blagi Lučki g. Črepinšek
sprejeli, kako si se Ti smejal drugi dan, ko si našel na
križcu napis: „Tukaj počiva Nace — J. — ta spodnji.
Umril je 34 let star. Bog mu daj večni mir in večna luč
mu najsveti v letu 1849.“ — Ti si ga miloval. — Kako